

Olejomalba z roku 1939 zaznamenáva vnútro kostola v zlatistom šere neskorého popoludnia. Je v nej bázeň i clivá posvätnosť, pravdivosť neopakovateľnej chvíle. Z vlastného duchovného zážitku vytvoril maliar dokumentárnu podobu interiéru kostola nenávratne zaniknutú v poslednej štvrtine 20. storočia.

Obraz interiéru farského kostola

Tvorca obrazu zachytil atmosféru sakrálneho priestoru, ktorý od nepamäti poskytoval bezpečie duši kajúcnika, chránil a sviatostne oživoval vzácne slovo Písma, zachovával povestné dedičstvo otcov predtým, než sa opäť pretrhlo ohnivko úcty k dielu predkov. Podľa archívnych záznamov a starých fotografií dokážeme čiastočne rekonštruovať predchádzajúcu podobu interiéru, ťažšie je však „zahojiť“ pyšné vedomie, že novodobá úprava, zanechanie práve našej stopy, je zmenou k lepšiemu. Skôr narodení Prievidžania si akiste spomenú na novogotickú kazateľnicu, z ktorej počúvali nedel'né kázne svojich duchovných pastierov do roku 1975, kedy bola kazateľnica odstránená podobne, ako v mnohých iných kostoloch. Čas zotrel i rokokové lavice so vzácnou rezbárskou ornamentikou a maľovku z konca 19. storočia obnovenú iba vo svätyni kostola. V posvätnom priestore chrámu sa ľudia stretávajú z generácie na generáciu. Pre nich boli vytvorené diela ľudského ducha a talentu, aby ich sprevádzali na ceste k dokonalosti, alebo aspoň ku každodennému dobru. Obrazy či sochy v nich žijú životom mnohých desaťročí, príbehmi ich prarodičov, aby ich odovzdávali svojim potomkom ako rodinné striebro.

Je pozoruhodné, že práve cudzinec ocenil vtedajšiu krásu a súlad interiéru farského kostola a namaľoval jeho obraz. Moravský výtvarník Jozef Umlášek (1906 – 1986) pôsobil na prievidzskom gymnáziu ako učiteľ kreslenia a matematiky od roku 1935 do 31. mája 1939. Na Slovensko prišiel krátko po absolvovaní Strednej umelecko-priemyselovej školy v Prahe (1927 – 1932), kde bol žiakom ilustrátora, typografa, maliara, grafika a scénografa Jána Bendu (1897 – 1967), niektoré pramene uvádzajú jeho štúdium na pražskej UMPRUM (Vysoká škola umelecko-průmyslová). Počas študijných ciest do Drážďan a Viedne spoznával diela svetového maliarstva

Obraz interiéru farského kostola

a venoval sa najmä zátišiam a krajinomaľbe. Krátko vyučoval výtvarnú výchovu, matematiku a geometriu na Jiráskovom gymnázium v Náchode (1933/34).

Prievidzské pôsobenie Jozefa Umláška zostalo aj vo vďačných spomienkach vtedajšieho študenta gymnázia sochára Jozefa Mazana (1920 – 2007), neskoršieho mimoriadneho žiaka profesora Jozefa Mudrocha na Ústave figurálneho kreslenia a maľovania v Bratislave, predchodcu Vysokej školy výtvarných umení. Talentovaný študent sprevádzal svojho učiteľa pri maľovaní v plenéri hornonitrianskej krajiny. Je pravdepodobné, že Umláškove obrazy z dedinského prostredia, krajinomaľby či obrazy romantického Bojnického zámku sa dodnes nachádzajú v prievidzských rodinách. Zo školských služieb bol Jozef Umlášek prepustený s viacerými českými učiteľmi k 31. máju 1939. Obraz interiéru Kostola sv. Bartolomeja sa zachoval u maliarovej kolegyne, stredoškolskej učiteľky Heleny Neumannovej-Kovalčíkovej, manželky známeho prievidzského lekára MUDr. J. S. Neumanna. V súčasnosti je maľba v súkromnom majetku mimo Prievidze.

Umelecké dielo má zvláštnu výsadu, že dokáže nielen tému, ale i mnoho príbehov. Práve obraz interiéru prievidzského farského kostola ich ponúka nebývalo veľa. Podrobne by sme mohli hovoriť o obľúbenosti zobrazovania historických pamiatok, ale tiež o tabuizovaní sakrálnych námetov, o dobe vzniku a tvorcovi obrazu, vzťahu českého výtvarníka k Prievidzi a Prievidžanom, o darcovi i obdarovanom. Zaujímavou témou je dokumentárna a historická hodnota obrazu pre veriacich farnosti, pre obyvateľov mesta a jeho prezentáciu, a tiež mnoho iných tém, ktoré obraz nastoľuje. Rozhodujúca je miera nášho záujmu a citlivosti voči vlastnej minulosti. Je dobré, že sa obraz vďaka jeho dedičom zachoval a je na kompetentných inštitúciách, aby sa vrátil do svojho rodiska.

Barbora Matáková

Odkazy na zdroje a literatúru:

PERNIŠ, J.-KLIŽAN, E.-SABO, J.: Pamätnica prievidzského gymnázia 1919 – 2009. Prievidza, Vydalo riaditeľstvo školy ako účelovú publikáciu pre potreby školy, 2009, s. 101.

<http://www.gymnachod.cz/index.php?stranka=tisk-clanku&id=68>

<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=54589>

<http://www.ssudbrno.cz/ssud/historie.html>

<http://www.gympd.sk/historia/historia4.html>

<http://jozefmazan.webnode.sk/zivotopis/>

<http://www.obnova.sk/node/2249>